

รายงานผลงานเรื่องเติมการทดลองที่สิ้นสุด

1. ชุดโครงการวิจัย : การวิจัยและพัฒนาพืชเศรษฐกิจเฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. โครงการวิจัย : การวิจัยและพัฒนาผักหวานในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
3. กิจกรรม : การจัดทำระบบฐานข้อมูลผักหวานบ้าน
4. ชื่อการทดลอง : การจัดทำระบบฐานข้อมูลผักหวานบ้าน
Information Management of Pakwanban(*Sauropus and rogyrus*)

5. คณะผู้ดำเนินงาน

- หัวหน้าการทดลอง : นางโสภิตา สมคิด สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4
ผู้ร่วมงาน : นางนวลจันทร์ ศรีสมบัติ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4
: นางสาวรัชดาวลัย สิริธินันท์ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4

6. บทคัดย่อ: รวบรวมข้อมูลพื้นฐานการผลิตผักหวานของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผักหวานบ้าน การดูแลรักษา การผลิต ข้อมูลเกษตรกร และข้อมูลการตลาด โดยเก็บเป็นฐานข้อมูล และสร้าง Webpage ข้อมูลยังต้องมีการแก้ไข ฐานข้อมูลที่ได้มีเพียงบางส่วนและยังต้องมีการแก้ไขและเปลี่ยนแปลง ฐานข้อมูล เนื่องจากมีเกษตรกรบางรายปลูกใหม่ บางรายเลิกปลูกทำให้ต้องมีการแก้ไขข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

Abstract

Collect basic Information in production of Pakwanban's farmers in UbonRatchathani. General information about Pakwanban, Maintaining, production, farmers, and marketing data are keeping in database. Information also needs to be adjusted. The database has only partial and still need to be resolved and changed because there are some new farmers and some stop growing so it need for adjusted data to be present.

7. คำนำ

ผักหวานบ้านเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมากกว่า 7 ปี เกษตรกรนำผักหวานบ้านมาจากแหล่งปลูกจังหวัดจันทบุรี แล้วต่อพันธุ์กันเอง จนกระทั่งปัจจุบันพื้นที่ปลูกผักหวานบ้านของเกษตรกรเริ่มลดลงจากการยืนต้นตายโดยไม่ทราบสาเหตุ การวินิจฉัยผลการเกิดโรคจากข้อมูลการผลิตผักหวานของเกษตรกร ข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐศาสตร์ สังคม โดยใช้ระบบสารสนเทศ และการทดสอบตลอดจนข้อมูลด้านพืช การตลาด ข้อมูลเหล่านี้ยังไม่มีฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ การจัดการฐานข้อมูลจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกษตรกรได้มีแหล่งข้อมูลอ้างอิงการผลิตแก่ตลาดที่สนใจและเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อไป

8. วิธีดำเนินการ:

1. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากข้อมูลมือ 2 ในด้านระบบนิเวศน์ในการปลูกผักหวาน
2. รวบรวมข้อมูลและศึกษาสภาพพื้นที่

3. จัดทำฐานข้อมูลเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

เวลาและสถานที่ แปลงเกษตรกรพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

เริ่มต้น(เดือน/ปี) ตุลาคม 2555

สิ้นสุด(เดือน/ปี) กันยายน 2556

9. ผลการทดลองและวิจารณ์

ข้อมูลที่เก็บในฐานข้อมูลดังนี้

ผักหวานบ้าน

ผักหวานบ้าน มะยมป่า ก้านตงผักหวาน นานาเขียม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *sauropsandrogyne*Merr.

ผักหวานบ้านเป็นผักพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางอาหารสูง เป็นที่นิยมของผู้บริโภคผู้รักสุขภาพ มีลักษณะเป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ลำต้นแข็งแรง ตั้งตรง กิ่งอ่อนสีเขียวเข้ม ผิวเรียบ ใบประกอบด้วยใบย่อยเรียงสลับรูปวงรี ปลายใบแหลมดอกเดี่ยวออกบริเวณซอกใบ ดอกสีเขียวอมเหลือง และดอกสีน้ำตาลแก่ ผลกลมสีเขียวอ่อน เมื่อแก่เต็มที่มีสีขาวอมเหลือง ผักหวานบ้านสามารถประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น ผักหวานผัดน้ำมันหอย ผัดไฟแดง แกงเลียง แกงส้ม แกงจืด ซุปแบ่งทอด กวยเตี๋ยวผักหวาน ยำผักหวาน ฯลฯ มีคุณค่าทางโภชนาการมากมาย มีสารอาหารหลายชนิดที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน และแร่ธาตุที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย โดยเฉพาะวิตามินเอ ใน 100 กรัม มีวิตามินเออยู่สูงถึง 16590 หน่วยสากล (I.U.) สรรพคุณทางสมุนไพรผักหวานบ้าน ช่วยในการยืดหดของกล้ามเนื้อ ช่วยให้กระดูกและฟันแข็งแรง ป้องกันโรคมะเร็งแพ้จากมลพิษทางอากาศ ร่างกายขับถ่ายได้ดี รากใช้แก้คางทูม คอพอก แผล ฝี ใบใช้ตำแก้ แผล ฝี ดอกใช้ขับโลหิต

พันธุ์ผักหวานบ้าน

1. พันธุ์สีนวล
2. พันธุ์สายน้ำผึ้ง

วิธีการปลูกและการดูแลรักษา

การปลูก

ควรเลือกพื้นที่ที่มีการระบายน้ำดี ผักหวานบ้านไม่ทนต่อสภาพน้ำท่วมขัง ขยายพันธุ์โดยการปักชำ โดยตัดกิ่งจากต้นพันธุ์ที่ไม่แก่และอ่อนเกินไป ยาวกิ่งละ 6 นิ้ว ประมาณ 3-4 ตา ปักชำในถุงใส่ขี้เถ้าแกลบดำไว้ในเรือนเพาะชำรดน้ำเช้า-เย็น 1 เดือน นำไปปลูกได้ โดยปลูกระยะระหว่างต้น และระยะระหว่าง แถว 20 x 30 เซนติเมตร เมื่อปลูกได้ 3 แถว เว้นทางเดินกว้าง 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก รองกันหลุม 1-2 กิโลกรัม/หลุม ปลูกครั้งเดียว สามารถเก็บเกี่ยวได้ถึง 5-10 ปี

การให้น้ำ

ผักหวานบ้านเป็นพืชที่ชอบน้ำทางใบมากกว่าทางราก ถ้าใช้ระบบสปริงเกอร์ให้น้ำจะสะดวกและประหยัดแรงงาน

การใส่ปุ๋ย

1. การผลิตในระบบพีชอินทรีย์ ใส่ปุ๋ยมูลไก่หมักรองก้นหลุมก่อนปลูก อัตรา 1 ตัน/ไร่ จากนั้นใส่ปุ๋ยมูลไก่หมักเดือนละครั้งๆ ละ 1 ตัน / ไร่

2. การผลิตในระบบทั่วไป ใส่ปุ๋ยคอกหมัก 2 กิโลกรัม และปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 20 กรัม/หลุม รองก้นหลุมก่อนปลูก หลังจากปลูกได้ 90 วัน ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 21-0-0 อัตรา 100 กิโลกรัม/ไร่ ใส่ปุ๋ยเคมีทุกครั้ง หลังจากเก็บยอดแล้ว 3-4 รุ่น และใส่ปุ๋ยคอกหมักอัตรา 1 ตัน/ไร่ ปีละ 3 ครั้ง

แปลงเกษตรกรผลิตผักหวานบ้าน GAP ปี2555-2556

นายสุรวิทย์ ธาดา
บ้านดอนกลาง ต.หนองบก อ.เหล่าเสือโก้ก
จ.อุบลราชธานี
พิกัดแปลง 48P0492862
1697419

นางบานเย็น ศรีทาบุตร
41 ม.1 ต.หนองเมือง อ.ม่วงสามสิบ
จ.อุบลราชธานี
พิกัดแปลง 48P0471295
1717686

แปลงผักหวานอินทรีย์

นางเกศแก้ว เข้มเพชร
ต.กำขวง อ.วารินชำราบ
จ.อุบลราชธานี
พิกัดแปลง

นางวันเพ็ญ สุวรรณมา
บ.คอนคู้ ต.บึงมะแตง อ.สว่างวีระวงศ์
จ.อุบลราชธานี
พิกัดแปลง

นายสมศักดิ์
บ้านหนองไหล ต.หนองไหล อ.เมือง
จ.อุบลราชธานี
พิกัดแปลง 48P0474002
 1694678

ผักหวานบ้าน (*Sauropus and rognus*) ผักหวานบ้านมีลักษณะเป็นไม้พุ่มขนาดกลางลำต้นแข็งแรงตั้งตรง กิ่งอ่อนสีเขียวเข้ม ผิวเรียบ ใบประกอบด้วย ใบย่อยเรียงสลับรูปวงรี ปลายใบแหลม ดอกเดี่ยวออกบริเวณซอกใบ ดอกสีเขียวอมเหลือง และดอกสีน้ำตาลแก่ ผลกลม สีเขียวอ่อน เมื่อแก่เต็มที่มีสีน้ำตาลอมเหลือง การขยายพันธุ์ได้โดยการเพาะเมล็ดและปักชำ พันธุ์ที่ปลูกเรียกตามแหล่งปลูก และลักษณะเฉพาะ ที่มีชื่อปรากฏ ได้แก่ พันธุ์สีนวล พันธุ์สายน้ำผึ้ง

ขั้นตอนการผลิตผักหวานบ้าน

1. การปลูกผักหวานร่วมกับมะรุ้ม
2. การปลูกผักหวานบ้านร่วมกับกล้วย
3. ปลูกผักหวานร่วมกับเพกา

การเตรียมแปลงปลูก

1. หวานปอเพียงพอแล้วโลกบเมื่อปอเพียงพออายุได้ 45 – 50 วัน หรือออกดอก ใส่ปูนขาวตามค่าวิเคราะห์ดิน ไถพรวนทิ้งไว้อย่างน้อย 15 วันก่อนปลูกพืช
2. ยกแปลงสูง 10 ซม. ปลูกระยะระหว่างต้น และระยะระหว่างแถว 40 x 40 ซม. เว้นระยะระหว่างแปลง 1 เมตร
3. ก่อนปลูกรองพื้นด้วยปุ๋ยหมักเชื้อไตรโคเดอร์มา อัตรา 1ตัน/ไร่

การขำกิ่งผักหวาน

1. ใช้กิ่งขนาด 15-20 เซนติเมตร
2. ก่อนปักชำแช่ก่อนพันธุในน้ำละลายเชื้อไตรโคเดอร์มาสด อัตรา 250 กรัม/ น้ำ 20 ลิตร นาน 20 นาที
3. แปลงเพาะชำประกอบด้วย ดิน 2 ส่วน แกลบ 1 ส่วน ปุ๋ยหมัก 1 ส่วน คลุกเคล้าให้เข้ากัน รดน้ำให้ชุ่ม
4. ปักชำระยะห่าง 5-10 เซนติเมตร รดน้ำสม่ำเสมอ
5. อายุกิ่งชำ 45-60 วัน สามารถปลูกได้

การปลูกผักหวานบ้าน

1. ก่อนปลูกแช่รากกิ่งพันธุในน้ำละลายเชื้อไตรโคเดอร์มาอัตรา 250 กรัม/ น้ำ 20 ลิตร นาน 20 นาที
2. ปลูกระยะระหว่างต้น และระยะระหว่างแถว 40 x 40 ซม.
3. หลังปลูกคลุมแปลงด้วยฟางข้าว
4. รดน้ำให้ชุ่มและสม่ำเสมอทุกวัน

การดูแลรักษา

1. หลังปลูก 2 สัปดาห์ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 อัตรา 20 กก./ไร่ทุก 2 สัปดาห์
2. ใส่ปุ๋ยหมักเชื้อไตรโคเดอร์มา อัตรา 1 ตัน/ไร่ เดือนละครั้ง
3. ฉีดพ่นธาตุอาหารรองและธาตุอาหารเสริม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

การป้องกันกำจัดแมลง

หนอนกระทู้ผัก หนอนใย แมลงปากดูด ใช้ อะบาเม็กตินร่วมกับออยล์สและบีที ใช้ตามคำแนะนำบนฉลาก
เชื้อรา ใช้แมนโคเซบร่วมกับเทอร์ราคลอ ใช้ตามคำแนะนำบนฉลาก

การตัดแต่งกิ่ง

ปลูกได้ 1-2 สัปดาห์ เด็ดยอดเพื่อให้แตกยอดใหม่ เด็ดอย่างสม่ำเสมอเพราะการเด็ดกิ่งจะทำให้กระตุ้นการแตกยอดใหม่ หลังจากนั้นสามารถเก็บยอดได้ ควบคุมความสูงไม่เกิน 70 เซนติเมตรตลอดการผลิต โดยจะต้องมีการตัดแต่งตามความเหมาะสม เมื่อพบว่าต้นเริ่มไม่ให้ยอดต้องตัดแต่งทันทีพร้อมใส่ปุ๋ย

การเก็บเกี่ยว เก็บที่ความยาวนานจากยอดลงมา 3 ใบ โดยวิธีการใช้มือเด็ด

การตลาด ขายที่ตลาดหมู่บ้าน ตลาดวารินชำราบ และส่งห้างบิ๊กซี ราคาขาย 60 บาท/กิโลกรัม

ผลผลิตเฉลี่ย 2,708 กก./ไร่/ปี รายได้ 162,480 บาท

ต้นทุนการผลิต 64,640 บาท รายได้สุทธิ 97,840 บาท

การชำกิ่ง

การผสมปุ๋ยกับเชื้อไตรโคเดอร์มา

การถอนต้นพันธุ์ไปปลูก

การแช่ท่อนพันธุ์

การปลูก

การให้น้ำ

ช่วงย้ายกล้าปลูกต้องให้น้ำทุกวัน

การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

สามารถเก็บผลผลิตได้หลังจากย้ายปลูก 60 วัน เมื่อเก็บยอดไปแล้วประมาณ 10 วันจะแตกยอดใหม่ให้เก็บเกี่ยวได้ การเก็บผลผลิตผักหวานบ้าน ควรเก็บยอดผักในช่วงเช้ามืดถึงประมาณ 10 โมงเช้า จะได้ยอดผักหวานบ้านที่สดและกรอบเลือกเก็บเฉพาะส่วนยอด ประมาณใบที่ 3 นับจากตายอดลงมา หรือยาวประมาณ 3-4 นิ้ว ใส่ในตะกร้าเก็บไว้ในที่ร่ม คลุมด้วยผ้าชุบน้ำเพื่อรักษาความชื้น ช่วยไม่ให้ผักเหี่ยวแล้วบรรจุลงราคาจำหน่าย

กิโลกรัมละ 80-100 บาท ใน 1 เดือน เก็บผลผลิตได้ประมาณ 400 กิโลกรัมต่อไร่ จะมีรายได้ประมาณเดือนละ 32,000 บาทต่อไร่ ใน 1 ปี เก็บผลผลิต 8 เดือน

การตัดแต่งทรงพุ่ม

เมื่อเก็บยอดผักหวานบ้านแล้ว ควรตัดแต่งต้นไม้ให้สูงเกิน 70 เซนติเมตร เพื่อสะดวกในการเก็บเกี่ยว อายุ ประมาณ 1-2 ปี ควรมีการทำสาวโดยการตัดต้นให้สูง 30 เซนติเมตรจากระดับดิน ปีละครั้ง

ประเด็นปัญหาในการผลิต

ปี 2548 ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีการปลูกผักหวานในพื้นที่อำเภอเมืองวารินชำราบ และอำเภอเหล่าเสือโก้ก พื้นที่รวมมากกว่า 50 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี) ต่อมาปี 2550 เกษตรกรพบปัญหาผักหวานตายทั้งแปลงเกษตรกรต้องสูญเสียรายได้ ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจมากกว่า 10-13 ล้านบาท/ปี บางรายจนถึงขั้นต้องเปลี่ยนอาชีพไปขายแรงงานต่างถิ่น ปัญหาดังกล่าวพบว่าเป็นที่เกิดจากปัจจัยดังนี้

1. การระบาดของโรครากและโคนเน่า

2. การระบาดของโรคกิ่งแห้ง สาเหตุจากไรเหืองแค
3. การเข้าทำลายของแมลงปากดูดเช่น เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน เพลี้ยแป้ง
4. การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช
5. มีการปลูกแคบ้านในบริเวณแปลงปลูกผักหวานบ้าน

แนวทางการพัฒนา

จากการวิเคราะห์พื้นที่พบว่าในเกษตรกรที่ทำการผลิตผักหวานในระบบอินทรีย์ สามารถรักษาผักหวานบ้านได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นข้อสังเกตดังนี้

1. ไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช
2. ไม่คายนกยูงบริเวณโคนต้นใช้วิธีตัดหญ้า
3. ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักในการปรับปรุงบำรุงดิน
4. ไม่ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
5. ไม่ปลูกพืชที่เป็นพืชอาศัยของไรเหืองแคเช่น แคบ้านในบริเวณแปลงปลูกผักหวานบ้าน

งานที่ควรดำเนินการ

1. การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตผักหวานบ้านในระบบการผลิตพืชอินทรีย์แบบครบวงจร
2. การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตผักหวานบ้านในระบบการผลิตพืช GAP แบบครบวงจร

ต้นทุน/ผลตอบแทนการปลูกผักหวานบ้าน/ไร่/ปี(ระบบอินทรีย์)

1. ค่าพันธุ์ 6,400 ต้น ต้นๆ ละ 5 บาท	32,000	บาท
2. ค่าปุ๋ยอินทรีย์ 8 ต้นๆ ละ 3,000 บาท	24,000	บาท
3. ค่าเตรียมดิน	1,200	บาท
4. ค่าปลูก 1 บาทต่อต้น	6,400	บาท
รวมต้นทุน	63,600	บาท
ผลผลิตเดือนละ 400 กิโลกรัมระยะเวลา 8 เดือน	3,200	กิโลกรัม
ราคาขาย 80-100 บาท/กิโลกรัม	256,000-320,000	บาท
รายได้สุทธิ	192,400-257,400	บาท

ต้นทุน/ผลตอบแทนการปลูกผักหวานบ้าน/ไร่/ปี(ระบบทั่วไป)

1. ค่าพันธุ์ 6,400 ต้น ต้นๆ ละ 5 บาท	32,000	บาท
2. ค่าปุ๋ยอินทรีย์ 3 ต้นๆ ละ 3,000 บาท	9,000	บาท
3. ค่าปุ๋ยเคมี	8,500	บาท
4. ค่าเตรียมดิน	1,200	บาท
5. ค่าปลูก 1 บาทต่อต้น	6,400	บาท
รวมต้นทุน	57,100	บาท
ผลผลิตเดือนละ 400 กิโลกรัมระยะเวลา 8 เดือน	3,200	กิโลกรัม

ราคาขาย 80-100 บาท/กิโลกรัม	256,000-320,000	บาท
รายได้สุทธิ	198,900-262,900	บาท

ขั้นตอนการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาผักหวานบ้าน

ปลูก

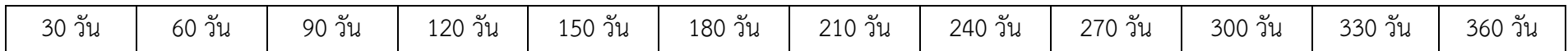
- 1.เพาะชำผักหวานบ้านเลือกกิ่งจากต้นพันธุ์ที่ไม่แก่และอ่อนเกินไปยาวกิ่งละ 6 นิ้ว ปักชำในถุงใส่ไว้ในเรือนเพาะชำ ประมาณ 1 เดือน จึงนำไปปลูก
- 2.ชุดหลุมปลูกใช้ระยะปลูก 50 x 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก รองก้นหลุม
 - ยังไม่มีข้อมูลระยะปลูกที่เหมาะสม
 - ยังไม่มีข้อมูลอัตราปุ๋ยที่เหมาะสม

ขาดองค์ความรู้พื้นฐาน การขยายพันธุ์ การเขตกรรม การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การกำจัดวัชพืช และการอารักขาพืช ขาดเทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสม โดยเฉพาะปัญหาการจัดการแมลงศัตรูพืช เช่น เพลี้ยไฟ มวนเจาะยอด และ ดั้วกัถยอด ปัญหาผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

การทดลองที่ 1 การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตผักหวานบ้านพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
การทดลองที่ 2 การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตผักหวานบ้านพื้นที่จังหวัดสกลนคร

เก็บเกี่ยว

1. หลังจากปลูกแล้วประมาณ 3-4 เดือน ทำการตัดแต่งให้มีความสูง 100 ซม.
2. ทุก 30 วัน ตัดแต่งต้นให้มีความสูงประมาณ 100 เซนติเมตร เก็บเกี่ยวผลผลิตทุก 15 วัน โดยเลือกเก็บเฉพาะส่วนยอดขึ้นไป 3 ใบ

เพลี้ยไฟ มวนเจาะยอด และ ดั้วกัถยอด เข้าทำลายยอดและใบ
ทำความเสียหายแก่ผลผลิต ใช้สารเคมีตามคำแนะนำพืชผักทั่วไป

10. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ: ข้อมูลการปลูกผักหวานในพื้นที่ที่มีน้อยเพราะเกษตรกรลดจำนวนการปลูกเนื่องจากมีความเสียหายจากโรคฐานข้อมูลที่ได้มีเพียงบางส่วนและยังต้องมีการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลเพื่อให้เป็นปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ปลูกไม่แน่นอน มีเกษตรกรบางรายปลูกใหม่ บางรายเลิกปลูก เนื่องจากมีการระบาดของอาการต้นโทรมต้องเปลี่ยนพืชปลูกข้อมูลการผลิตตามหลักวิชาการยังไม่สมบูรณ์เช่น ปริมาณการให้น้ำ ระยะเวลาที่ให้ เป็นต้น

11. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ : เผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ของ สวพ4

